

AJALUGU

ÕPPEAINE KIRJELDUS

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab **ajaloolise mõtlemise kujunemist**, mis tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti.

Ajaloo õppimist alustatakse sissejuhatusest ainesse. Ajalooõpetuses omandavad õpilased **kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi**. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetusega alustades lähtutakse huvi äratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. **Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse**. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse **põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost**, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. **Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva**, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid.

Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest, erinevate muuseumite külastamine.

II KOOLIASTE

TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

1. Teab ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline.
2. Teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed.
3. Kasutab ajaloomõisteid kontekstis.
4. Teab näiteid kodukoha minevikust.
5. Teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning nimetab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemisloos.
6. Mõistab, kuidas kujunes inimasustus.
7. Mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu.
8. Oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev.
9. Teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.
10. Teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos.
11. Teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata.
12. Teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos.
13. Märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal.
14. Teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud.
15. Teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.

5. klass, ajaloo algõpetus

Õppetundide maht 70 tundi õppeaastas (2 tundi nädalas)

Ajaloo algõpetuse peamine eesmärk **on huvi äratamine ajaloo vastu** ning ajaloo õppeks tarvilike **teadmiste ja oskuste kujundamine**. Õppetöös kasutatakse erinevaid ajalooallikaid ning minevikust jutustavaid pilte, lugusid, filme jne. Õpilased tutvuvad ajaloo põhimõistetega ning kujundatakse ja arendatakse mitmesuguseid oskuseid: ajas orienteerumine, oskus töötada erinevate ajalooallikatega, funktsionaalne kirjaoskus, küsimuste esitamine ning neile vastamine, informatsiooni hankimine ja selle usaldusväärsuse hindamine, koostööoskus ja loovus, kasutatakse ajalooalast sõnavara. Arutletakse mineviku erinevate esituste ja tõlgenduste üle. Õpitakse kasutama ajatelge ja ajalookaarti ning täitma kontuurkaarti, koostama lühijuttu, teksti põhjal kava. **Niipalju kui võimalik toetatakse koduloolisele ainekule.**

Teemade valiku ja nende sügavusastme valiku **üle otsustab õpetaja**. Võimalus on vaadelda sündmusi ja isikuid eri ajaperioodidel või läheneda Eesti ajaloo vaatenurgast. Käesoleva kontseptsiooniga taotletakse kolme peamist eesmärki: toetada ajalooõpetuse nõ lähemalt kaugemale liikumise printsiipi (kodukoha ajaloo tundmine ja kohaliku kultuuripärandi väärtustamine); erinevate õpioskuste kujundamine ning ajalooalaste teadmiste ja pädevuste omandamine; Eesti ajaloo kaudu õpetajatele valikute pakkumine, et oleks võimalik õppe korraldamisel leida ainet eri ajastustest viisil, mis toetaks õpilaste huvi ajaloo vastu.

Teema: AJAARVAMINE JA AJALOOALLIKAD

Teema olulisus: Maailmas on erinevaid ajaarvamise alguspunkte. Ajaloo **periodiseerimine on kokkuleppeline** ning ajaloolased teevad seda selleks, et **lihtsustada** mineviku uurimist. Erinevad rahvad loevad ajaarvamise alguseks neile tähtsaid sündmusi.

Minevikust rääkimisel **tugineme aastaarvudele**, mis aitavad õppida tajuma aja kulgu, et saada paremini aru minevikus aset leidnud sündmustest ja protsessidest, muutustest ja järjepidevusest nii maailma kui ka Eesti ajaloos ning isiklikus elus. Õppides kasutama aja mõistetega seonduvaid sõnu, fraase ja kronoloogiat kujuneb õpilasel oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid, **mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist**.

Õpitulemused:	Õppesisu, õppija tegevused:
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase: sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine; • teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega, kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid ning toob nende kohta näiteid; • iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust, kasutab ajalookaarti. 	<p>Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.</p> <p>Õpilane paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid, kasutab ajatelge ja ajalookaarti ning täidab kontuurkaarti.</p> <p>Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, audiovisuaalne allikas, muuseum ja arhiiv, töö ajalookaardiga.</p> <p>Töö eri liiki ajalooallikatega, nende iseloomustamine ja usaldusväärsuse hindamine, intervjuerib lähisugulasi mingil teemal, arhiivipedagoogi külalistund, muuseumikülustus.</p>
<p>Põhimõisted: sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajatelg, ajaloo atlas, arheoloogia; kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, audiovisuaalne allikas.</p>	

Teema: AJALOOSÜNDMUSED, AJALOOLISED ISIKUD JA ELUOLU

Teema olulisus: Mineviku tundmine on alus tänapäeva mõistmiseks, olemasoleva väärtustamiseks ja tulevikusuundumuste prognoosimiseks. **Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloo sündmuste ja nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva.**

Kodukoha ajaloo tutvumine aitab õpilasel luua käsitletava teema ja paikadega **isikliku seose** ning õpetab väärtustama kohalikku kultuuripärandit. **Mineviku vastu huvi äratamise** ning ajaloo sündmuste, ajalooliste isikute ja eluoluga tutvumine arendab õpilase **maailmapilti**, aitab mõista ühiskonnas toimunud muutusi erinevatel ajaperioodidel.

Õpitulemused:

Õpilane

- toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus, nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat, toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;

Õppesisu, õppija tegevused:

Elu linnas ja maal rahu ja sõja ajal, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas, rahvakalendri tähtpäevad.

Jutustab ümber teksti ja toob esile olulisemat, koostab kava, ajaloolaseid küsimusi ning lühijuttu, kasutab erinevaid andmebaase: BERTA, mois.ee, muis.ee jne

Ajaloo sündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul (nt Kreutzwald, Võru linna asutamine maakonnalinnana 1784, Julius Kuperjanov, Konstantin Päts Noortekolonn nr 1 jne).

Lõimituna kirjandusega, kus lapsed loevad “Meelist”, käsitletakse ajaloo muistset vabadusvõitlust, täidetakse kontuurkaarti..

Võimaluse korral tehakse õppekäike ning muuseumi- ja arhiivitunde, kutsutakse tunnikülalisi (nii mineviku vahetuid tunnistajaid kui ka uurijaid), õpitakse tundma ajaloolisi paiku.

Kääpa kooli ajalugu, sündmused kooli ajateljel.

<ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid kodukandi ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised. 	<p>Kääpa kiviaja asulakoht, kääpad, Kääpa küla, Kuningakivi, Kuningamägi, Vastseliina ja Kirumpää linnus, Väimela, Pindi ja Võru mõis, Võru linna ajalugu, Põlva, Rõuge, Vastseliina jt kihelkonnad, rahvariided.</p> <p>Võrumaa muuseumi, Mõniste muuseumi, Kääpa kiviaja asulakoha jt külastamine.</p>
<p>Põhimõisted: muinasaeg, korilus ja küttimine, Pulli küla, kääbas, alepõld, põlluharimine ja karjakasvatus, keskaeg, uusaeg, rehielamu, kirik, kihelkond, raad, ärkamisaeg, lähiajalugu, Vabadussõda, lahing ja sõda, Tartu rahu, küüditamine.</p>	

6. klass, MUINASAEG JA VANAAEG

Õppetundide maht 70 tundi õppeaastas (2 tundi nädalas)

<p>1. Teema: MUINASAEG</p> <p>Teema olulisus: Muinasaja lõpul asendus küttimine ja korilus kui inimeste põhiline elatusala, karjakasvatuse ja põlluharimisega. Põllumajanduslik revolutsioon võimaldas saaki suurendada, tekkisid püasulad, mis viisid tsivilisatsioonide tekkimiseni. Muinasaegne ühiskond oli sõltuv looduslikest ressurssidest. See on väärtuslikuks õppetunniks, kuidas ka tänapäeval jätkusuutlikult kooskõlas loodusega eksisteerida, hoida keskkonda enda ümber ja olla teadlik tarbija. Muinasaja käsitlemisel kinnistatakse õpilase oskust orienteeruda ajas, tunda ja kasutada kontekstis ajaloomõisteid, näha põhjuse-tagajärje seoseid, arendada erinevaid õpioskusi. Eesti ning kitsamalt kodukoha ajaloo tutvumine loob käsitletavate temade ja paikadega isikliku seose.</p>	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajaloo perioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut; • kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt; 	<p>Õppesisu, õppija tegevused:</p> <p>Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.</p> <p>Inimese kujunemine, kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, sugukond, küttimine ja korilus, karjakasvatus ja põlluharimine kui elatusallikas.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu, kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis; • teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi; • teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust; • toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus. • nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust. 	<p>Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid Eestis, näitab kaardil esimesi asulaid: Pulli ja Kunda Lammasmägi.</p> <p>Teab mõnda kodukohas asuvat muistist või kodukoha inimasustuse tekkelugu (Võrumaa vanimad asulapaigad Võhandu jõe ja Tamula järve kaldal, Kääpa kiviaja asulakoht, Tamula asulakoht, Kuningakivi). Kodukandi muististe uurimine, võimalusel muuseumikülastus, savist poti tegemine või kaunistamine lõimituna kunstiõpetusega. Metallide kasutuselevõtt, kindlustatud asula, Rõuge linnus, Kuningamägi.</p>
<p>Põhimõisted: esiaeg ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu, eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, araabia number, Rooma number, ajalooallikad, arheoloogia, küttimine, ja korilus, alepõld, kalmed, linnus.</p>	

<p>2. Teema: VANAD IDAMAAD</p> <p>Teema olulisus: Õpilane mõistab, et esimesed suured riigid tekkisid sooja kliimaga aladel üleujutavate jõgede orgudes, kus liikumine toimus peamiselt veeteede kaudu. Tänu üleujutustele oli muld viljakas ja sai tegeleda viljakasvatusega. Tekkis tööjaotus ning võrdsete inimeste kogukonnast eraldusid ajapikku teised ühiskonnakihid. Rahvaarvu kasvades oli vaja viljakat maad juurde saada. Selliste suurte tööde korraldamiseks – niisutuskanalite kaevamine, tammide ehitamine, ühiselt maa kaitsmine vaenlase eest – tekkisid esimesed riigid ja võeti kasutusele kiri. Õpilasel kujuneb oskus orienteeruda ajaloolises ajas, oskus leida, analüüsida ning mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist, nt miks kujunesid tsivilisatsioonid just suurte jõgede ääres või miks võeti kasutusele kiri. Kujuneb oskus töötada ajalookaardiga ning täita kontuurkaarti.</p>	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p>	<p>Õppesisu, õppija tegevused: Selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus; • nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust. 	<p>Oskab näidata kaardil Egiptust, Mesopotaamiat, Vana Indiat ja Vana Hiinat. Esimeste tsivilisatsioonide kontuurkaardile kandmine. Jõgede kokkuviiimine õige kõrgkultuuriga. Definitsioonikaardi koostamine.</p>
<p>Põhimõisted: tsivilisatsioon ehk kõrgkultuur, Egiptus ja Niilus, Mesopotaamia – Eufrat ja Tigris, Hiina – Huanghe ja Jangtse, India – Indus ja Ganges, kanal, tamm.</p>	

<p>2.1. Teema: MESOPOTAAMIA</p>	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu; • nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; • nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust (kanalite ja tammide tähtsus); • koostab etteantud mõistetega lauseid, kasutab mõisteid õiges kontekstis. 	<p>Õppesisu, õppija tegevused:</p> <p>Kirjeldab Mesopotaamia riikliku korraldust kasutades ajalookaarti ja pilte, mesopotaamlaste oskust kasutada ära jõgesid kõrgkultuuri kujunemisel. Kontuurkaardile Mesopotaamia, jõgede, sumerite asuala ja Babüloni linna märkimine, muutuste nägemine ja sõnastamine,</p> <p>Teab, kes oli Hammurapi. Hammurapi seadustekogu lugemine ja arutelu.</p> <p>Mõistab Mesopotaamia kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning oskab tuua näiteid (leiutised, kiilkirja kasutuselevõtt)</p> <p>Mesopotaamia usund.</p>
<p>Põhimõisted: Mesopotaamia, Eufrat ja Tigris, sumerid, linnriik, Hammurapi, kiilkiri, tsikuraat, Marduk, potikeder ja ratas,</p>	

2.2. Teema: EGIPTUS	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus Egiptuse näitel; • kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse näitel • nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust. 	<p>Õppesisu, õppija tegevused: Egiptuse riiklik korraldus. Kontuurkaardile Niiluse ja Egiptuse märkimine, etteantud mõistete abil lühijutu koostamine. Võimalusel TÜ kunstimuseumi külastamine (Muumiakambri saladused). Tunneb Egiptuse kultuuri- ja teadussaavutusi meditsiinis, matemaatikas, astronoomias. Toob näiteid kujutavast kunstist, teab mõnda Egiptuse püramiidi.</p>
<p>Põhimõisted: Niilus, delta, vaarao, preestrid, tempel, ametnikud, orjad, hieroglüüfid, papüürus, palsameerimine, muumia, sarkofaag, püramiid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon.</p>	

2.3. Teema: VAHEMERE IDARANNIKU KULTUURID – FOINIIKIA, IISRAELI JA JUUDA RIIK	
<p>Teema olulisus: teema käsitlemine aitab kujundada arusaamist kultuuride mitmekesisusest; mõistmist, et kultuuril ja religioonil on inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana oluline roll.</p>	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloo Iisraeli riigi loomise ja hävimise näitel; 	<p>Õppesisu, õppija tegevused: Looduslikud olud Lähis-Idas, maavarad, purpurpunase värvi saamine. Foiniikia ja Iisraeli asukoht kaardil. Kaubandus jõukuse alusena (Foiniikia jõukad kaubalinnad).</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● teab, et foiniiklased olid head meresõitjad, võtsid kasutusele tähestiku; ● teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; ● teab, mis on Vana Testament. 	Ainujumala usk, üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtete kujunemine. Kümme käsku ja nende tähendus, arutelu.
Põhimõisted: tähestik, Kartaago, Jahve, Mooses, Vana Testament, kümme käsku	

<p>2.4. TEEMA: VANA-INDIA JA VANA HIINA (lõimituna ühiskonnaõpetusega)</p> <p>Teema olulisus: Vana-India ja Vana-Hiina kuuluvad maailma vanimate kõrgkultuuride hulka. Sealt on pärit mitmed teadmised ja leiutised, mida igapäevaelus kasutame. Tänapäeva Hiina Rahvavabariik ja India Vabariik on maailma suurima rahvaarvuga riigid ning avaldavad olulist mõju maailma majandusele ja poliitikale. Hiina ja India ajaloo, kultuuri ning religiooni tundmine aitab kaasa avara silmaringiga tolerantse maailmakodaniku kujunemisele, kes väärtustab kultuurilist mitmekesisust.</p>	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> ● teab, et Vana-India ja -Hiina kõrgkultuurid tekkisid suurte jõgede äärde; ● nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust; ● teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas; teab, mis on kastisüsteem; ● mõistab, et erinevates piirkondades on erinevad usulised tõekspidamised ja väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis. 	<p>Õppesisu, õppija tegevused:</p> <p>Rühmatöö tulemusel saadakse ülevaade teemadest, riikide ja religiooni teema on lõimitud ühiskonnaõpetusega.</p> <p>India ja Hiina asukoht kaardil, tsivilisatsioonide algus jõgede ääres.</p> <p>Näiteid India ja Hiina avastustest ja leiutistest (male, kompass, paber), arvutussüsteem</p> <p>Usulised tõekspidamised, Konfutsisus.</p> <p>Peab lugu Vana-India ja -Hiina kultuurist ja religioosetest tõekspidamistest, panusest maailma kultuurilukku.</p>

Põhimõisted: India ja Indus, Ganges, kastisüsteem, budism, Hiina ja Huanghe, Jangtse, Hiina müür,

3. Teema: VANA-KREEKA JA VANA-ROOMA

Teema olulisus: Antiikaja ajaloo õppimise kaudu kujundame kultuuriteadlikku inimest, kes tajub kultuuri rolli inimeste mõtte- ja käitumistaadi mõjutajana ning selle muutumist ajaloo jooksul. See võimaldab näha paralleele mineviku ja tänapäeva vahel ning analüüsida põhjus-tagajärg seoseid. Antiikajaloo kaudu puutub õpilane kokku uute mõistetega, mille tundmine ja kontekstis kasutamine laiendab õpilase oskussõnavara. Sõnavara rikkus on omakorda mõtlemise alus. Töötamine erinevate allikate ja kaartidega võimaldab arendada õpilase funktsionaalset kirjaoskust, luua seoseid, oskust teha järeldusi ning kriitiliselt hinnata erinevate allikate usaldusväärsust. Vana-Kreeka ja Vana-Rooma ajalugu, kultuur ning teadussaavutused on oluliselt mõjutanud inimeste arusaama meid ümbritsevast maailmast ning inimestevahelistest suhetest. Lääne kultuur ja lääneliku demokraatia põhimõtted pärinevad Vana-Kreekast. Kreeka ajaloos peituvad tänapäeva teaduse ja lääne meditsiini juured. Rooma impeeriumis arenes välja võrdsusel ja õiglusel põhinev õigussüsteem. Paljud antiikaja tehnoloogilised saavutused (teedevõrk, akveduktid, termid) on aluseks tänapäeva tehnilistele lahendustele.

<p>3.1. VANA-KREEKA</p> <p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab näidata kaardil järgnevat: Kreeka, Kreeta, Balkani poolsaar, Ateena, Sparta, Vahemeri; • kasutab narratiivi loomisel ajaloo mõisteid asjakohases kontekstis, kirjeldab Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust ja eluolu Ateena ja Sparta näitel, võrdleb neid kirjelduse põhjal; • toob näiteid sündmustest ja protsessides maailma ajaloos, teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist; • toob näiteid Vana-Kreeka kultuuri- ja teadussaavutustest; • jutustab olümpiamängudest ja kreeka kunstist; • teab, kes oli Aleksander Suur ja kirjeldab tema vallutuste tagajärgi. 	<p>Õppesisu, õppija tegevused:</p> <p>Vana-Kreeka looduslikud olud, Balkani poolsaar, Vahemeri. Õpilane märgib kontuurkaardil Vana-Kreeka piirkonnad ja linnriigid.</p> <p>Kasutab ühiskonna iseloomustamiseks õpitud asjakohaseid märksõnu. Kirjutab märksõnade abil antiikolümpiamängude kohta lühijutu.</p> <p>Vaasimaalide põhjal kreeklaste kultuuri kirjeldamine. Vaasimaal kui oluline ajalooallikas. Musta- või punasefiguurilise vaasimaali joonistamine lõimituna kunstiõpetusega.</p> <p>Kreeklaste usund, templid. Homeros, eeposed “Ilias” ja “Odüsseia”.</p> <p>Aleksander Suur ja hellenismi periood. Kultuuri ja teaduse areng hellenismi ajastul.</p> <p>Õpilane püüab vaadelda maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi ning mõistab Vana-Kreeka kultuuri mõju Euroopa ajaloole.</p>
<p>Põhimõisted: polis, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, olümpiamängud, Zeus, Herakles, komöödia ja tragöödia, hellenism, Aleksander Suur</p>	
<p>3.2. VANA-ROOMA</p> <p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane</p>	<p>Õppesisu, õppija tegevused:</p> <p>Õpilane kannab kaardile Itaalia ajalooga seotud olulised kohad või kirjeldab kaardi põhjal Itaalia geograafilist asendit.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • näitab kaardil: Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma linn, Tiberi jõgi, Alpi mäestik; teab Rooma riigi tekkelugu; • selgitab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Kapitolium, foorum, ladina keel; • selgitab Rooma vabariigi ja keisririigi valitsemiskorda; • kirjeldab ja näitab kaardi abil Rooma riigi laienemist; • teab, kes oli Caesar ja Augustus, põhjendab nende olulisust; • iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis; • Õpilane püüab vaadelda maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi ning mõistab Vana-Rooma kultuuri mõju Euroopa ajaloo ja teiste rahvaste ajaloo. 	<p>Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, kuningad.</p> <p>Rooma vabariigi algus ja ühiskondlik korraldus. Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, Caesar, vabariigi lõpp.</p> <p>Rooma keisririigi ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, kunst ja arhitektuur, rahvas ja eluolu, avalikud mängud. Ladina keel, millest kujunes sajanditeks Euroopas kirjakeel. Ristiusu teke, Uus Testament.</p> <p>Õpilane mõistab allikate põhjal, et orjanduslikus Roomas olid teistsugused väärtuspõhimõtted ning me ei saa neid hinnata tänapäeval harjunud vaatenurgast.</p>
<p>Põhimõisted: Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma, Tiberi jõgi, Alpi mäestik, Romulus, Kapitolium, foorum, ladina keel,</p>	

<p>III KOOLIASTE</p> <p>TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu. 2. Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid. 3. Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte. 4. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
--

5. Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.
6. Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
7. Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.
8. Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
9. Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
10. Mõistab, kuidas on kujunenud ja toiminud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
11. Mõistab, kuidas inimese käsitlus on ajas muutunud.
12. Kogub ajaloolast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
13. Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
14. Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.
15. Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
16. Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos

7. KLASS: KESKAEG JA VARAUUSAEG

Õppetundide maht 70 tundi õppeaastas (2 tundi nädalas)

TEEMA: MAAILM KESKAJAL 476–1492

Teema olulisus: Oluline on tajuda tänapäeva ja keskaja ühiskonna erinevusi, aga ka seda, mida väärtustame tänapäevani (nt mõtteid rüütlikoodeksist), institutsioonide erinevusi ja sarnasusi. Selle kaudu õpitakse võrdlema ja nägema seoseid, nt **kiriku roll keskaja ühiskonnas ja tänapäeval**. Traditsioonilise käsitluse järgi on keskaegses ühiskonnas igal inimrühmal (**seisusel**) oma nimetus, ülesanne ja kindlad piirid, tegelikus elus kippusid piirid olema üsna hägused. Oluline on mõista, et keskaegne inimene elas teistsuguses ruumijaotuses kui tänapäeva inimene. Tal polnud privaatsust. Õpilane püüab mõista keskaegse inimese maailmapilti ja selgitada, miks keskaegne inimene oli läbinisti usklik.

Keskaega iseloomustab **lääni- ehk feodaalkord**. Läänisuhted rajanesid kahe inimese vahelistel vasallisedemetel ning kujunesid välja Frangi riigis Merovingide ja Karolingide ajal, levides hiljem üle Euroopa. Teema õppimise abil kujundatakse õpilasel oskust analüüsida

ajaloolise keskkonna kujunemist. Õppija mõtlemisprotsesside arenemisel on oluline laiendada ajaloolist sõnavara. Ajalooliste mõistete tundmine ning kontekstis kasutamine on eelduseks analüüsisioskuse kujundamisele, kus vastav sõnavara on mõtlemise aluseks. Õpilane vajab nähtuste kirjeldamiseks ja iseloomustamiseks termineid, mille tähendust peab ta tundma õiges kontekstis. Mõistetega tegelemiseks võiks kasutada mitmekesisest metoodikat.

Eesti keskajal. Õpilane mõistab, et **keskajal** (periood 13. sajandist 16. sajandi keskpaigani) ei ole Eestit tänases tähenduses, vaid on territoorium (Estland, Estonia). Poliitiliselt, majanduslikult ja kultuuriliselt on tegemist **Vana-Liivimaaga** (Livonia, Livland, Alt-Livland), mis koosnes erinevatest piirkondadest. 7–8% elanikkonnast elas linnades, valdav enamus maal. Liivimaa ühiskond oli etniliselt erikeelne.

Õpitulemused:

Õpilane

- määratleb ajaliselt (märgib ajajoonele) keskaja piirid; vara-, kõrg- ja hiliskeskaja; selgitab ajaloo periodiseerimise eesmärgi ja kokkuleppelisust;
- mõtestab ja sõnastab ajaloolise keskkonna kujunemist oma kodukohas, selgitab keskaegse muistise tähendust keskajal ja tänapäeval oma kodukohas (nt Vastseliina ja Kirumpää linnus, piiriäärne kant);
- tunneb ära ja nimetab romaani ja gooti stiili tunnuseid arhitektuuris (ümarkaar/ teravkaar, hoone üldilme, akende suurus ja hulk, detailid);
- toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid ristsõdade, katkuepideemia, saja-aastase sõja, rahvastikuprotsesside vms näitel;
- kirjeldab mõne keskajal elanud inimese (talupoeg, käsitöeline (õpipoiss, sell, meister), kaupmees,

Õppesisu, õppija tegevused:

Keskaegse maailmapildi mõju maailma ajaloole, keskaja ühiskonna **üldiseloostus**, keskaja periodiseering: vara-, kõrg- ja hiliskeskaja, murrangulised sündmused, perioodidele iseloomulikud tunnused piltide abil.

Õpilane võrdleb Euroopat kaardi toel 5.–13. sajandil. Selgitab atlase/ ajalookaartide alusel poliitilisi muutusi keskaja Euroopas ja Eesti alal.

Võimalusel külastada keskaegset linnust (Vastseliina, Rakvere, Paide, Haapsalu) või mõnda muud keskaja muistist.

Kiriku ja kultuuri osa keskajal, ristiusu õpetuse alused, ristsõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.

Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa.

rahavahetaja, raehärra, aadlidaam, lääniisand, munk, alkeemik, maadeavastaja vms) igapäevaelu ajastu kontekstis, selgitades tema võimalusi ja valikuid elus;

- selgitab märksõnade või küsimuste toel keskaja linnade kujunemist, linnaelu ja -rahvastiku eripärasid (Eesti hansalinnade näitel);
- analüüsib keskajast pärit dokumenti või kujutava kunsti teost märksõnade või küsimuste toel (nt Bayeux vaip, katkendid Henriku Liivimaa kroonikast, Balthasar Russowi Liivimaa kroonikast);
- toob näiteid eestlaste, Vana-Vene riigi ja viikingite suhete, tegevuse ja kultuuri vastastikuse mõju kohta;
- toob näiteid kuidas ühiskondlik staatus, keskkond, elutingimused, toidulaud vms mõjutasid keskaja inimese tervist; selgitab allikate toel epideemiate leviku põhjusi ja tagajärgi keskajal.

Seisused. Läänikord. Töö skeemiga: feodaalne hierarhia, kirjeldada skeemi põhjal seoseid ja läänikorda.

Eluolu keskajal. Asustus, tegevusalad ja eluolu kodukohas muinasaja lõpul, piltide abil lausete sõnastamine.

Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine.

Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine.

Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Keskaegse Tallinna külastamine, muuseumitund.

Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, **viikingite** retked.

Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale.

Bütsants. Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik.

Põhimõisted: keskaeg, paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, läänimees e feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka, Bütsants

MAAILM VARAUUSAJAL 1492–1600

Teema olulisus: Varauusaeg on periood ajaloos, kus eurooplased allutasid järk-järgult suurema osa maailmast oma poliitilise ülevõimu alla, millele lisandus koos ristiusu levitamisega euroopaliku kultuuri pealesurumine. Mitte ühelgi teisel ajastul ei ole Euroopa mõju kogu maailma ajaloole olnud nii märkimisväärne kui varauusajal. Õpilane õpib märkama ja sõnastama seoseid ning ajaloos toimunud sündmuste mõju inimkonna erinevatele eluvaldkondadele.

Õpitulemused:

Õpilane:

- teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
- teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust;
- toob näiteid reformatsiooni eesmärkidest, levikust ja mõjust;
- kirjeldab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;
- seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi.

Õppesisu, õppija tegevused:

Ühiskond varauusajal, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci.

Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades. Kaardi abil sündmuste kirjeldamine.

Reformatsioon, Martin Luther. Toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid reformatsiooni ja maadeavastuste vms näitel.

Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad. Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.

Põhimõisted: maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, Liivimaa, renessanss, humanism

8. klass

Õppetundide maht 70 tundi õppeaastas (2 tundi nädalas)

TEEMA: MAAILM 1600–1815	
<p>Õpitulemused</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● iseloomustab seisuslikku ühiskonda ja Euroopa usuelu varauusajal; ● selgitab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism; ● teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile; ● kirjeldab hariduselu algus kodukohas Kääpal; ● teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja kirjeldab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust; ● selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju; ● toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad; ● kirjeldab baroki ja klassitsismi põhijooni; ● teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire ning iseloomustab nende tegevust. 	<p>Õppesisu, õppija tegevused:</p> <p>Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas, ususõjad, absolutismi kujunemine Prantsusmaa näitel, Louis XIV.</p> <p>Valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II.</p> <p>Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvõim ja aadli omavalitsus.</p> <p>Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelus (religioon, haridus, kirjasõna). 16.–18. sajandil toimunud sõjad muutsid oluliselt Eesti poliitilist olukorda. Kõige paremini kajastavad neid muutusi ajalookaardid. Kujundatakse oskust orienteeruda ajas ja töötada allikate ja kaardiga, õpitakse tundma isikuid, kelle otsustel oli mõju Euroopa ja Eesti ajaloole, sh kodukandile.</p> <p>USA iseseisvumine ja iseseisvussõda.</p> <p>Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused, kulg ja tähtsus Euroopa ajaloos. Napoleoni reformid ja nende tähtsus ajaloos.</p> <p>Viini kongress ja poliitilised muutused Euroopa kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena.</p> <p>Kultuur: barokk, klassitsism. Kadrioru lossi külastamine.</p>

	Asustus ja eluolu paikkonnas 17.–18. sajandil.
Põhimõisted: valgustus, valgustatud absolutism, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism	

<p>TEEMA: MAAILM 1815–1918</p> <p>Teema olulisus: 1914. aastal alanud Esimene maailmasõda tõi kaasa muutused, mis avaldasid suurt mõju ühiskonnaelu erinevatele valdkondadele: lagunesid impeeriumid, tõusid esile rahvusriigid, toimus märgatav areng sõjapidamises, teaduses, kultuuris jt ühiskonnaelu valdkondades. Eesti jaoks tipnesid Esimese maailmasõja aegsed sündmused omariikluse väljakuulutamise ja kättevõitmisega Vabadussõjas. Esimene maailmasõda näitas, et suured impeeriumid (Saksa, Venemaa, Austria-Ungari) lootsid sõjalise jõu abil lahendada oma probleeme, kuid varisesid lõpptulemusena kokku. Nendes riikides puhkesid rahutused, Venemaal vallandus revolutsioon. Õpilased õpivad erinevate allikate ja kaardi abil nägema ja sõnastama põhjus-tagajärg seoseid, arutlevad ajalooksündmuste ja nähtuste üle, kasutades fakte ja mõisteid konteksti sobivalt. Õpilased selgitavad õpitegevuse tulemusena, kuidas muutused maailmas avaldasid mõju Eestile ja tema kodukohale.</p>	
<p>Õpitulemused</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas; • toob näiteid uusaja tehnilistest leiutistest ja selgitab nende ellurakendamise tulemusel toimunud muutusi inimeste igapäevaelus ja ühiskonnas; toob näiteid kuidas industrialiseerimise tulemusena on suurenenud inimkonna ökoloogiline jalajälg; • iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi; 	<p>Õppesisu, õppija tegevused:</p> <p>Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.</p> <p>Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale.</p> <p>19. sajandi poliitilised õpetused. Iseloomustab ja võrdleb liberalismi, konservatismi, natsionalismi ja sotsialismi etteantud kriteeriumide alusel (nt ideaalid ja eesmärgid, ideoloogid, toetajaskond), kujundab oma arvamuse.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • selgitab Eesti iseseisvumist, seostab Eesti omariikluse kujunemist rahvusvaheliste sündmustega (uute rahvusriikide tekkimine esimese maailmasõja käigus, Vene revolutsioonid). • analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi ning Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule; • näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite; • nimetab Esimese maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjapidamise uuendusi, kirjeldab nende rolli, toob näiteid sõda käsitlevatest filmidest, raamatutest jms. 	<p>Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul. Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg.</p> <p>1905. aasta revolutsiooni tagajärjed.</p> <p>Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed.</p> <p>Maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani.</p> <p>Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine, sh kodukohas.</p>
<p>Põhimõisted: rahvusriik, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism.</p>	

9. klass

Õppetundide maht 70 tundi õppeaastas (2 tundi nädalas)

<p>TEEMA: EESTI AJALUGU ISESEISVUMISEST KUNI 21. SAJANDI ALGUSENI.</p> <p>Fookuses on Eesti lähiajaloo sõlmpunktid, majanduse- ja kultuurielu arengujooned</p> <p>Teema olulisus:</p> <p>Fookus: <u>Eesti Vabadussõda</u> on üks kümnetest sõdadest, mida peeti pärast Esimese maailmasõja lõppu ja mille tulemusena sündis Kesk- ja Ida-Euroopas mitmeid rahvusriike. Vabadussõda on üks olulisimaid ja keerulisimaid ajajärke Eesti riigi ajaloos. Esimest korda ajaloos võitlesid eestlased oma riigi eest oma lipu all. Vabadussõja ajalugu on eelkõige inimeste lugu, kes tagasid oma vapruselga Eesti riigi</p>
--

püsimajäämise. Eesti rahva iseseisvus ja vabadus ei ole iseenesest mõistetav. See saavutati võitluses ja seda tuleb kaitsta. Teema õppimise kaudu kujundame kultuuri-, väärtus- ja kodanikupädevust. Õpilane loob seoseid Eesti lipupäevade ja Vabadussõja sündmuste vahel, oskab põhjendada nende olulisust minevikus ja tänapäeval. Pärast iseseisvuse saavutamist sai Eesti osaks Euroopa kultuuriruumist, mistõttu on oluline käsitleda Eesti ajalugu seostatuna Euroopa ja maailma ajalooga.

Õpitulemused:

Õpilane

- selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; nimetab Vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi.
- selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- selgitab Eesti iseseisvumise kaotamise põhjuseid, tagajärgi, sündmuste käiku ja seoseid tänapäevaga
- kirjeldab nõukogude võimu mõju Eesti ajaloole pärast Teist maailmasõda;
- nimetab võtmeisikuid Eesti iseseisvuse taastamise protsessis ja annab hinnangu nende tegevusele ajaloolises kontekstis
- märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- teab mõnda Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende tähtsust

Õppesisu:

Eesti 1918–1944

Vabadussõda ja Eesti iseseisvumine. Tartu rahuleping. Eesti Vabariik ja esimene põhiseadus. Majanduse arenguhooned. Ülemaailmse majanduskriisi mõju Eestile. 1943. aasta riigipööre ja vaikiv ajastu. Eesti Vabariik rahvusvahelises suhtluses. Kultuurielu arenguhooned. Eesti Teise maailmasõja ajal ja iseseisvuse kaotus.

Eesti 1944–1991

Eesti NSV valitsemine EKP kaudu. Vastupanuliikumine. Side läänemaailmaga. Käsumajandus ja selle tagajärjed. Kultuurielu arenguhooni. Laulev revolutsioon ja Eesti iseseisvuse taastamine. Noortekolonn nr 1 ja Ain Saar, iseseisvuse taastamine ja Võru inimeste roll.

Eesti 1991–2004

Põhiseadusliku riigikorra ülesehitamine, omandi- ja rahareform. Võõrvägede lahkumine. Eesti Vabariigi välispoliitika ja ühinemine rahvusvaheliste organisatsioonidega (ÜRO, EL, NATO).

<p>Põhimõisted: Tartu rahu, maareform, vaikiv ajastu; baaside leping, okupatsioon, massirepressioonid, küüditamine, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, metsavennad; Balti kett, IME majandusprogramm, suveräänsusdeklaratsioon, rahvarinne, Noortekolonn nr 1, kodanike komiteede liikumine, augustiputš.</p> <p>Julius Kuperjanov, Johan Laidoner, Konstantin Päts, Jaan Tõnisson, Arnold Rüütel, Edgar Savisaar, Lennart Meri, Mart Laar</p> <p>NATO, Euroopa Liit (EL)</p>	

<p>TEEMA: MAAILMA AJALUGU XX SAJANDIL</p> <p>Maailma (eeskätt Euroopa ja Ameerika Ühendriikide) ajalugu alates esimese maailmasõja lõpust kuni Nõukogude Liidu lagunemiseni. Tähelepanu all on ideoloogilised muutused ja majanduskriis kahe maailmasõja vahelisel perioodil, Teine maailmasõda, külm sõda ning NSV Liidu ja idabloki lagunemine.</p> <p>Teema olulisus: Õpilane õpib eritüübiliste allikate ja ülesannete põhjal analüüsima ja sõnastama järeltõlke toimunu kohta. Õpilane õpib väärtustama demokraatiat ning inim- ja kodanikuõigusi. Ajastule omaselt on võimalik käsitleda massikultuuri ja selle mõju ühiskonnale ning looduskeskkonnale. Päevakorda kerkib sotsiaalne õiglus ja võrdsus erinevate liikumiste näol: näiteks mustanahalistele võrdsete õiguste nõudmine, noorsoo- ning hipiliikumine jne. Käsitletavat teemat ning kokkupuude erinevate allikatega võimaldavad õpilases arendada analüüsioskust ja põhjuse-tagajärje seoste leidmist. Oskust arutleda ning teha järeltõlke, pidades seejuures silmas laiemat ajaloolist konteksti.</p>	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> oskab hinnata allikate usaldusväärsust, tuua allikate põhjal välja sündmuste põhjuse-tagajärje seoseid ja 	<p>Õppesisu:</p> <p>Pariisi rahukonverents: otsused ja tagajärjed, Rahvasteliit, uued riigid ja uued piirid. Töö kaardiga: kontuurkaardi täitmine – Euroopa kaart</p>

teha järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;

- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo; iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
- toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;
- toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi;
- analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- teab demokraatiale iseloomulikke jooni;
- iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas: analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval;
- tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval; toob välja iseloomulikud jooned näidete abil, toob esile kommunistlikule ühiskonnale iseloomulikke jooni (võimu koondumine, vastandumine läänele, propaganda jne);
- nimetab NSVL liidreid (Stalin, Hruštšov, Brežnev, Gorbatšov) ning iseloomustab nende võimuperioodi;
- võrdleb eri perioode arutluse käigus

enne ja pärast Esimest maailmasõda. Mis impeeriumid lagunesid ja millised uued riigid tekkisid. Kasutada ajaloo atlast. Kaardile legendi koostamine.

Maailmamajandus kahe maailmasõja vahel, suur ülemaailmne majanduskriis, selle põhjused, kriisist väljumise erinevad teed ja kriisi mõju maailmale.

Demokraatia ja valimisõiguse laienemine, demokraatlikele riikidele iseloomulikud jooned.

Diktatuuride tekkimise põhjused, diktatuuridele iseloomulikud jooned, pealetung demokraatiale.

Teine maailmasõda 1939–1945

Rahvusvaheline olukord teise maailmasõja eel. Sõja põhjused. Sõjategevus Euroopas ja Vaiksel ookeanil (kaart). Hilterivastane koalitsioon. Murrang sõjas, teise rinde avamine ning Saksamaa ja Jaapani purustamine. Sõja tulemused ja tagajärjed.

Külm sõda. NSV Liidu ja idabloki lagunemine.

Trumani doktriin ja Marshalli plaan. Võidurelvastumine. Külma sõja kriisid: Berliini blokaad, Korea sõda, Berliini müür, Kuuba kriis, Vietnami sõda. NATO, VLO. Muutused NSV Liidus: perestroika, glasnost, uut moodi mõtlemine välispoliitikas, poliitilise elu reformimine. 1991. aasta augustisündmused. Idabloki lagunemine, Berliini müüri langemine.

Kultuur ja eluolu XX sajandil

- toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastatel;
- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi teisel poolel;

Kultuuri arengujooned. Kahepooluseline kultuurimaailm. Massikultuuri levik. Teaduse ja tehnika areng, sh aatomiuuringud ja infotehnoloogia võidukäik. Naine ja ühiskondlik elu.

Põhimõisted: Versailles' süsteem, demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, Austria anšluss, Münchener kokkulepe, Molotovi-Ribbentropi pakt (MRP), Atlandi harta, holokaust, külm sõda, kriisikolle, perestroika, glasnost
Jossif Stalin, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin
Rahvasteliit, ÜRO